

Parzych, Czesław

Ostrołęczanie okresu II Rzeczypospolitej

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 3, 70-84

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OSTROŁĘCZANIE OKRESU II RZECZYPOSPOLITEJ

W dziejach Ostrołęki, jak i każdego miasta, najważniejszą rolę zawsze odgrywali ludzie. Ich aktywność, zdolność i pasja działania tworzyły oblicze i klimat miasta, nadawały barwę i kształt wielu różnym dziedzinom życia.

Poniższy zapis jest próbą przypomnienia niektórych z grona ostrołęczan, ocalenia ich od niepamięci. Szcupłość miejsca zmusza mnie do pominięcia wielu zasłużonych rodaków, którzy na pamięć zasługują.

Jan Abramski (1867-1925). Rzeźnik, masarz-wędliniarz. Posiadał własne domostwo przy obecnej ul. Głowackiego (wówczas 11 Listopada): w podwórzu znajdował się zakład masarski, a od ulicy, w drewnianym domu, sklep z własnymi wyrobami. 11 marca 1919 roku wybrany na członka Rady Miejskiej.

Roch Adamczyk (zm. 15 kwietnia 1923 r. w wieku 70 lat). Mieszkał z rodziną przy ul. Kurpiowskiej. Był pocztilionem na trasie Ostrołęka — Kadzidło — Myszyniec — Dąbrowy (pocztę prowadził wówczas Wołkowicz). Jego 35-letni syn, Walenty, zawodowy wojskowy w 5 Pułku Ułanów Zasławskich został zamordowany w obozie koncentracyjnym w Gusen 17 listopada 1941 r. Drugi syn, Franciszek (ur. 1909 r.), cieśla z zawodu, pracował przy budowie dworu Przystań.

Zygmunt Adamski (zm. 3 marca 1958 r. w wieku 85 lat). Z zawodu koszykarz (wyplatanie koszy). Jego syn, Zygmunt, ukończył w Warszawie Szkołę Sztuk Pięknych i otrzymał pracę na poczcie w Pruszkowie, a w latach 30-tych został przeniesiony na naczelnika poczty na Stacji Ostrołęka. Na zamówienie księdza Stanisława Sulińskiego, proboszcza w Rzekuniu, zaprojektował ambonę w tamtejszym kościele w kształcie łodzi Piotrowej, zachowaną do dziś.

Ludwik Akus (zm. 27 kwietnia 1955 r. w wieku 82 lat). Był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej, której galowy mundur (spodnie z czerwonym lampasem i okrągłą czapkę) zakładał udając się na uroczystości państwowe. Pracował jako dozorca tartaku Mendela Białego. Syn Józef Akus był ochotnikiem legionów Józefa Piłsudskiego, szewcem z zawodu, członkiem AK w czasie okupacji.

Wilbrand Juliusz Alt (ur. we Wrocławiu). Do Ostrołęki przybył z Chorzel, kupił plac od Suchnera przy ul. Kościuszki i pobudował swój dom, w którym założył masarnię. Był mistrzem cechowym. Podczas I wojny światowej ewakuowany w głąb Rosji, po powrocie w 1918 roku, na miejscu spalonego w czasie działań wojennych domu, pobudował pomieszczenie (jatkę) do sprzedaży wyrobów masarskich, wyrabianych w budynku stojącym w podwórku. Zmarł w 1925 roku, miał lat 55. W 1905 roku urodził mu się syn Zygmunt, który po śmierci ojca, wraz z matką Bronisławą, wybudował piętrową kamienicę. Zygmunt przejął po ojcu zawód, a jego wyroby należały do najlepszych w Ostrołęce. Po 1939 roku władze okupacyjne żądały, by przyjął obywatelstwo niemieckie. W celu uniknięcia represji wyjechał wówczas wraz z żoną do Warszawy i tam zmarł w 1942 roku.

☉ **Franciszek Apanowicz** (zm. 17 sierpnia 1929 roku w wieku 81 lat). Ogrodnik ostrołęcki przy Łęczysku. Warzywa dostarczał m.in. dla wojska carskiego, gdy to stacjonowało w Ostrołęce. Jego syn Mieczysław dzierżawił od Magistratu dochody miejskie z tzw. kopytkowego, z opłat za korzystanie z targowisk miejskich i opłat placowych (miejsca zajęte pod stragany), był też właścicielem kilku nieruchomości. 3 kwietnia 1927 roku wybrany na członka Rady Miejskiej, zginął w obozie koncentracyjnych w Dachau.

Władysław Augustyniak, ułan 5 Pułku Ułanów Zasławskich, poległ we wrześniu 1939 roku między Myszyniec a Ostrołęką.

Alfons Babich (ur. 1855 r., zm. 9 października 1932 r.). Generał wojska polskiego od 1918 roku, wcześniej pułkownik wojsk carskich w Murmańskim Pułku Piechoty stacjonującym w Ostrołęce — Wojciechowicach. Był jednym z czołowych działaczy konspiracyjnych w naszym mieście w końcu XIX wieku. Tajne zebrania odbywały się m.in. w domu byłego burmistrza Ostrołęki, Zygmunta Butkiewicza „Jastrzębca”. Mieszkał z żoną w domu Zielińskiego, dziadka Henryka Krauzego w Wojciechowicach. W Polsce niepodległej nabył w Ostrołęce dom.

Paweł Baczewski (ur. w Wojciechowicach na Ostrowiu, zm. w 1975 r.). Żołnierz 32 pułku piechoty Legionów Polskich, z którym podczas odwrotu naszych wojsk spod Kijowa w 1920 r. przeprawia się przez Dniepr.

Aleksander Bakula (zm. 28 marca 1975 roku w wieku 76 lat). Mieszkał przy ul. Rybackiej, w okresie międzywojennym jeździł w Ostrołęce własnym samochodem osobowym jako taksówkarz. W 1939 r. był kierowcą Sikorskiego. Uczestnik walk pod Monte Cassino, posiadał liczne odznaczenia bojowe. W 1947 roku powrócił z Anglii do kraju, wkrótce potem przysłano zakupiony przez niego przed wyjazdem samochód marki „Opel-Capitan”. Tak został znów pierwszym po wyzwoleniu ostrołęckim taksówkarzem.

Euzebiusz Balcerkiewicz (zm. 31 lipca 1976 r. w wieku 83 lat). Ogrodnik, długoletni pracownik służby penitencjarnej w Ostrołęce. Mieszkał we własnym domu murowanym, parterowym przy ul. Gen. Henryka Kamieńskiego.

Jan Bałon (zm. 1974 r. w wieku 68 lat). W okresie międzywojennym należał razem ze Szczepanem Bałonem i Wacławem Bałonem do Komunistycznej Partii Polski (KPP). Jan był na Otoku sekretarzem jednej z dwóch komórek KPP w dzielnicy „Kurpie” pow. ostrołęckiego, okręgu łomżyńskiego. Komórka ta liczyła czterech członków-chłopów. Wchodził też w skład Komitetu Dzielnicowego KPP, był założycielem Niezależnej Partii Chłopskiej (NPCh) na Łazku w drugiej połowie 1925 roku. Po jej delegalizacji w 1927 r. Jan Bałon został razem z Wacławem Bałonem, organizatorem i członkiem Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej „Samopomoc” (koło na Otoku powstało w 1928 r.), z którego ramienia wchodził w skład Powiatowego Komitetu Kongresowego, mającego za zadanie prowadzenie akcji na rzecz Kongresu Chłopskiego w Berlinie. Przy końcu maja 1930 r. na Zjeździe Powiatowym Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej „Samopomoc”, który odbył się we wsi Opęchowo w mieszkaniu Antoniego Opęchowskiego, z udziałem 53 delegatów i zaproszonych gości, Jan Bałon został wybrany w skład piętnastoosobowego Zarządu Powiatowego i jako członek wszedł w skład Prezydium. Był również jednym z kandydatów na posła z listy nr 23 w wyborach 1930 roku.

Władysław Banach (1880-1931). Na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 31 marca 1919 r. (wybory 24 radnych odbyły się 11 marca 1919 r.) wybrany został na pierwszego burmistrza miasta Ostrołęki w niepodległej Polsce. Funkcję tę pełnił już od 17 grudnia 1918 r. i był burmistrzem do roku 1926. Władze miejskie podjęły wtedy intensywne działania w kierunku poprawy katastrofalnego wyglądu Ostrołęki: porządkowano ulice, usuwano gruzy, kończono remonty domów, zwłaszcza budynków potrzebnych do celów publicznych. Z funduszków państwowych odbudowano gmachy

powoznicy i starostwa, zachowując ich klasycystyczną architekturę, w 1924 r. zakończono budowę ratusza. Urządzono również łaźnię miejską i uruchomiono kino.

Przed Banachem, bezpośrednio po odzyskaniu niepodległości, obowiązki burmistrza pełnił Władysław Ksepko, zaś po Banachu Stefan Iwiński vel Iwański.

Stanisław Bartoszewicz (zm. 9 sierpnia 1925 r. w wieku 55 lat). Ostrołęcki lekarz i społecznik.

Józef Bednarski (ur. 9 marca 1888 r., s. Emmy Elizy z Moserów i Józefa, członka orkiestry pułkowej wojsk cesarskich). Po powrocie z USA pobudował piętrową kamienicę przy ul. Kilińskiego (obecnie PKO) i na parterze otworzył własny sklep z materiałami kolonialnymi, winem i wyrobami tytoniowymi. Razem z Marianem Kłycińskim i innymi członkami Towarzystwa Wioślarskiego był współzałożycielem i współfundatorem Domu Wioślarskiego nad Narwią (dom noclegowy PTTK). Po wrześniu 1939 r. wraz z rodziną znalazł się w Teheranie (Iran), tam zmarł 17 listopada 1942 r. Jego syn też Józef, uczestnik walk pod Monte Cassino, zginął w 1944 roku.

Jan Bednarski, brat Józefa, ur. w 1881 r. zm. w Teheranie. Posiadał również w Ostrołęce sklep mieszczący się na parterze jego kamienicy przy placu 3 Maja nr 4 (obecnie plac Gen. Józefa Bema), w którym prowadził handel win, towarów kolonialnych i wyrobów tytoniowych. Należał do Związku Ludowo-Narodowego (Stronnictwa Narodowego). W dniu 13 czerwca wybrany został do Rady Miejskiej. Był członkiem powstałego w lutym 1929 r. Obywatelskiego Komitetu dla uczczenia 100 rocznicy wybuchu powstania listopadowego i bitwy pod Ostrołęką, także członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (od czasu powstania w Ostrołęce Oddziału PTTK w 1912 r.) oraz współzałożycielem Towarzystwa Wioślarskiego i współfundatorem Domu Wioślarskiego. Zginął w obozie koncentracyjnym Mauthausen w 1941 roku.

Zygmunt Będkowski, spawacz na ostrołęckiej kolei, uczestnik Rewolucji Październikowej, członek Polskiej Partii Socjalistycznej i członek Zarządu Koła Zawodowego Kolejarzy na Stacji Ostrołęka. Mieszkał we własnym domu przy ul. Słowackiego.

Bolesław Franciszek Bierman (ur. w Myszyncu). W 1905 r. założył kaflarnię i garnarnię przy obecnej ul. Traugutta, zajmował się również zduństwem. Wcześniej dzierżawił zakład przy ul. Goworowskiej.

Michał Birula, adwokat ostrołęcki, członek powstałego w lutym 1929 r. Komitetu Obywatelskiego dla uczczenia 100 rocznicy wybuchu powstania listopadowego i bitwy pod Ostrołęką. Zamordowany w obozie koncentracyjnym Mauthausen Gusen.

Janina Błońska, córka Izabelli Zofii z domu Starorypińskiej i Szymona Jana Wińskiego (ur. 22 listopada 1887 r. w Warszawie). Miała wyższe wykształcenie uniwersyteckie, studiowała romanistykę we Francji, biegle znała język francuski i rosyjski. Uczyla tych języków w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. króla Stanisława Leszczyńskiego w Ostrołęce od 1922 r. W 1945 r. ponownie podjęła pracę nauczycielki w ostrołęckim gimnazjum, w 1970 r. przeszła na emeryturę. Mieszkała przy ul. Szkolnej, zmarła 19 kwietnia 1983 r.

Wincenty Błoński, mąż Janiny, patriota i społecznik. Od 1921 r. pracował społecznie przy organizowaniu życia w niepodległej Polsce, brał m.in. czynny udział w przeprowadzaniu pierwszego powszechnego spisu ludności Rzeczypospolitej Polskiej w powiecie ostrołęckim, był pierwszym instruktorem rolnym w Starostwie. Po wyzwoleniu, jako prelegent Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i Towarzystwa Upowszechniania Wiedzy Rolniczej udawał się z prelekcjami do najodleglejszych wiosek powiatu. Zmarł 31 maja 1956 roku.

Stanisław Bobrowiecki, „Bober” (utonął w Narwi 27 czerwca 1935 r.), prowadził restaurację dwusalową na parterze własnej kamienicy przy obecnej ulicy Głowackiego róg

Gomulickiego (wówczas 11 Listopada). Na piętrze budynku mieścił się sąd. Sąd mieli tu Niemcy w czasie okupacji, a w piwnicy przetrzymywali aresztowanych.

Anotni Boguniecki (zm. 13 sierpnia 1981 r. w wieku 87 lat). Z zawodu kowal-ślusarz. W latach 1918-1939 pracował w ostrołęckiej elektrowni przy ul. Mazowieckiej jako monter-elektryk. Należał do PPS, był radnym pierwszej po wyzwoleniu Miejskiej Rady Narodowej i burmistrzem Ostrołęki od kwietnia 1945 r. do grudnia 1946 r.

Maria Borman (córka Marii z domu Włodarczyk i Jana Scheura, z pochodzenia Alzaczka, zmarła 18 września 1960 r. w wieku 79 lat). W młodzięcym okresie swego życia uczyła się rysunku i malarstwa w Paryżu. W 1912 r. wstąpiła do Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Oddział w Ostrołęce (razem ze swymi siostrami Janiną i Ireną oraz bratem Antonim), wybrana na prezesa tego oddziału. Była również jednym z aktywnych działaczy-założycieli Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Ostrołęce (pierwszego Muzeum w historii miasta) w 1914 r. i ofiarodawczynią ekspozycji. Po wyzwoleniu zamieszkała razem z siostrą Janiną Scheur w ich domu rodzinnym przy ul. Waryńskiego w Ostrołęce.

Teodor Bors (10.08.1893-18.03.1971 r.). Felczer na kolei na Stacji Ostrołęka.

Leon Brodowski (ur. 7 listopada 1901 r. w Makowie Maz., zmarł tragicznie 8 stycznia 1986 r.). Jako ochotnik wstąpił do wojska w 1918 r., odznaczony Krzyżem Walecznych za udział w wojnie 1920 r. W tymże roku zachorował na malarię i w stopniu kaprała został przeniesiony do rezerwy. Po wyzwoleniu podjął naukę w szkole młynarskiej w Bydgoszczy, zdobywając zawód młynarza-montera. Pracował w dużych młynach handlowych, a od 1932 r. w młynie „Narew” w Ostrołęce. W październiku 1939 r. z polecenia władz niemieckich objął administrację młyna, podlegającego władzom okupacyjnym. Stanowisko to przez cały okres okupacji wykorzystywał do szeroko rozwiniętej pomocy rodzinom polskim, szczerze dawał mąkę i pieniądze, głównie najbardziej potrzebującym, rodzinom więzionych lub przebywających w obozach koncentracyjnych. Z jego pomocy korzystało również polskie podziemie, do którego należał od 1940 r., około 200 kg mąki miesięcznie pobierał łącznik AK — Ogiński. Mąkę sprzedawał także potajemnie handlarzom z Generalnej Gubernii, a uzyskane w ten sposób pieniądze przekazywał przez Helenę Rudnicką „Chrzaszcz” specjalnej komisji AK. W młynie przechowywana była i broń, amunicja, granaty. Za swą działalność otrzymał jeszcze w czasie okupacji Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami i awans na sierżanta, a w 1978 r. i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Zygmunt Butkiewicz, „Jastrzębiec” (ur. 28 lutego 1844 r., zm. 14 lipca 1920 r.). Był burmistrzem miasta Ostrołęki, mieszkał we własnym domu przy ul. Kościuszki. Należał do patriotycznego ruchu antycarskiego, a tajne spotkania odbywały się i w jego domu (bywał na nich m.in. Józef Kozłowski z Gowork, syn sybirskiego zesłańca). W domu Butkiewicza mieszkał inżynier budowlany Roch Romanowski, znany uczestnik konspiracji narodowo-społecznej na terenie naszego miasta w końcu XIX w.

Stanisław Bzowski (zm. 24 kwietnia 1931 r. w wieku 72 lat). Lekarz weterynarii, zasłużony działacz społeczny. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. był jednym z organizatorów odrodzonej ostrołęckiej Ochotniczej Straży Pożarnej i pierwszym prezesem. Mieszkał z siostrą w domu Feliksa Malinowskiego.

Antoni Can (zm. 15 kwietnia 1970 r. w wieku 80 lat). Z zawodu zdun, był też garnarczem, prowadził również zakład kaffi. Jego zakład pierwotnie mieścił się przy Łęczysku i tam miał dom rodzinny. W jego domu przy ul. Głowackiego mieszkał w latach 50-tych kontradmirał Włodzimierz Steyer i tu pisał książkę „Samotny półwysep”.

Podpułkownik dr Jan Certowicz (ur. 24 listopada 1889 r.) Lekarz szkolny w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w latach 1935-1939, od 1932 r. lekarz 5 Pułku Ułanów Zaslawskich. Zginął w Katyniu.

Lucjan Choynowski, prowadził sklep papieżniczy i księgiarnię (abonament), rozpowszechniał wśród ostrołęczan prenumeratę czasopism. Popularyzował sadzenie trzciny koszykowej na brzegu Narwi. Był członkiem Stronnictwa Narodowego i jednym z pierwszych naczelników ostrołęckiej OSP w okresie międzywojennym oraz członkiem zarządu jawnie istniejącego od 1908 roku Polskiego Towarzystwa Szkoły Średniej.

Władysław Czerwonko (zm. 7 czerwca 1931 r. w wieku 67 lat). Mistrz dekarSKI, działacz społeczny, jeden z organizatorów ostrołęckiej Ochotniczej Straży Pożarnej, członek jej pierwszego zarządu po odzyskaniu niepodległości. W dniu 11 marca 1919 r. wybrany na członka Rady Miejskiej.

Bartłomiej Drabicki (ur. 19 stycznia 1894 r. w Tenczynku koło Krakowa). Studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Wiedniu. Po pierwszej wojnie światowej ukończył geografię i biologię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Do Ostrołki przybył w 1922 r. i do 1939 r. uczył w miejscowym gimnazjum. W czasie okupacji uczył w polskiej publicznej szkole powszechnej w Dzwonku, w latach 1940-1944 pracował w pełnym wymiarze godzin lekcyjnych w tajnym gimnazjum „Golesin”. Był wszechstronnie wykształconym pedagogiem i dydaktykiem, przy tym literatem i poetą. W sierpniu 1945 r. powrócił do Ostrołki i ponownie podjął pracę w gimnazjum. W 1950 r. przeniesiony został do ostrołęckiego Liceum Pedagogicznego, tu uczył do emerytury. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Stanisław Dziewirski (zm. 5 lipca 1986 r. w wieku 83 lat). Starszy wachmistrz w 5 Pułku Ułanów Zasławskich w Wojciechowicach, uczestnik wojny obronnej 1939 r. i ruchu oporu AK, więzień obozów koncentracyjnych, żołnierz II Korpusu w Italii. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i wieloma odznaczeniami żołnierskimi.

Kazimierz Eppa (zm. 14 stycznia 1951 r. w wieku 54 lat). Dorożkarz w latach międzywojennych i po wyzwoleniu, mieszkał przy ul. Insurekcyjnej.

Maria Falkenberg, córka ostrołęckiego lekarza, znana artystka scen lwowskich. Spisała swoje wspomnienia (pamiętnik), w których powracała do Ostrołki lat swej młodości, kiedy jej matka potajemnie uczyła języka polskiego i przechowywała polskie książki. Zaprzyjaźniona była z Zofią Niedziałkowską i do śmierci utrzymywała z nią kontakt listowny. Zmarła w Krzeszowicach.

Leon Falkowski (ur. 17 lutego 1880 r. w Strzegowie, powiat mławski). Kolejarz, w latach 1918-1937 pracował w warsztatach kolejowych na Stacji Ostrołęka, następnie do 1939 r. na Dworcu Wschodnim w Warszawie. Wywieziony do Wołkowyska wraz z towarzyszami pracy, powrócił do Ostrołki w listopadzie 1939 r. Zmarł w 1950 r.

Mieczysław Falkowski (ur. w 1898 r. w Chełmie Lubelskim). Rotmistrz 5 Pułku Ułanów Zasławskich w Wojciechowicach, uczestnik wojny obronnej 1939 r., major Kedywu AK na Lubelszczyźnie, ps. „Marek”. Po wyzwoleniu nauczyciel w szkole podstawowej w Wojciechowicach, następnie kierownik szkoły w Ołdakach. Zmarł 24 kwietnia 1981 roku.

Piotr Fałtynowicz (ur. 29 czerwca 1870 r., zm. 2 lipca 1954 r.). Do 1914 r. był nauczycielem szkoły powszechnej mieszczącej się w drewnianym parterowym budynku przy ul. Kościuszki. Po 1918 r. uczył matematyki w 8-klasowym Gimnazjum Państwowym im. Króla Stanisława Leszczyńskiego. Jego syn Jan był kierownikiem b. sądu grodzkiego, wiceprezesem i prezesem Sądu Powiatowego w Ostrołęce. Drugi syn — Leon zginął w obozie koncentracyjnym w Dachau w 1941 r.

Jan Fiedor (zm. 19 listopada 1929 r. w wieku 69 lat). Kupiec, prowadził sklep w domu własnym przy ul. 11 Listopada (obecnie Waryńskiego). W dniu 11 marca 1919 r. wybrany na członka Rady Miejskiej. Najstarszy jego syn, Stanisław, prowadził w okresie międzywojennym sklep monopolowy, był uczestnikiem powstania warszawskiego, zginął

w obozie koncentracyjnym Zwieberge w 1945 r. (miał 48 lat). Drugi syn Jana, Zygmunt, sędzia, również uczestnik powstania warszawskiego, zginął w obozie koncentracyjnym w Dachau w 1944 roku.

Jan Figat (zm. 21 maja 1970 r. w wieku 77 lat). Młynarz, miał własny młyn przy ul. 11 Listopada (Waryńskiego).

Julian Fleszer, pracownik biura parowozowni na Stacji Ostrołęka, starszy rewident, członek orkiestry kolejowej dętej i smyczkowej (grał jako skrzypek). Ze swą grupą smyczkową grał w rzekuńskim kościele podczas nabożeństw i uroczystości kościelnych, tam założył również chór kościelny. Uczył muzyki w Liceum Ogólnokształcącym.

Tadeusz Galecki (zm. w 1928 roku). Z zawodu adwokat. Zanim przybył do majątku Fiszerów w Ławach pod Ostrołęką, pracował w Sądzie Najwyższym w Warszawie. W dniu 2 września 1906 r. wszedł w skład redakcji legalnego pisma „Siewba” (skarbnik), które wydawane było w Tuszcu jako czasopismo Towarzystwa Oświaty Narodowej (TON). Przebywając w majątku Ławy pełnił funkcję prezesa Sekcji Oświatowej Okręgowego Towarzystwa Rolniczego w Ostrołęce. Jako prezes tej sekcji opracował ostrołęcki typ Uniwersytetu Ludowego Rolnego, stał się jego założycielem, kierownikiem i lektorem oraz wchodził w skład Rady i Komitetu Gospodarczego. Uniwersytet Ludowy Rolny, pierwszy tego typu w Polsce, rozpoczął działalność 2 października 1927 r. Było to duże wydarzenie dla Ostrołęki i powiatu, w każdą niedzielę ze wszystkich zakątków przybywała młodzież wiejska.

Stanisław Grodzicki (ur. w 1905 r. na Stacji Ostrołęka w rodzinie kolejarskiej). W 1929 r. ukończył Szkołę Podchorążych w Dęblinie. Służył jako oficer pilot m.in. w 4 pułku lotniczym w Toruniu i w 1 pułku warszawskim. W 1934 roku został dowódcą 141 eskadry myśliwskiej, a po przeszkoleniu na pilota bombowego dowodził eskadrami 212 i 213. W 1937 r. kpt. St. Grodzicki został przydzielony do samodzielnego batalionu doświadczalnego. Wrzesień 1939 r. zastał go w Brześciu, gdzie był instruktorem pilotażu. Poprzez Rumunię przedostał się do Syrii, stąd do Francji, a na początku grudnia 1939 r. na Wyspy Brytyjskie. Znalazł się w dywizjonie myśliwców nocnych 307, nad którym przejął dowództwo 14 listopada 1940 r. W marcu 1941 r. otrzymał awans na majora, a jego dywizjon odnotował pierwsze zwycięstwa. Zasłynął w wielu operacjach bojowych. 10 czerwca 1941 r. z uwagi na stan zdrowia przekazał dowództwo kapitanowi pilotowi Jerzemu Antonowiczowi, a sam skupił się na pracy szkoleniowej. Niedługo jednak potem na własną prośbę wrócił na front, latał w dywizjonie 305, najpierw jako pilot eskadry, a od lutego 1945 r. do końca wojny jako dowódca dywizjonu. 1 marca 1945 roku awansował do stopnia podpułkownika i otrzymał Krzyż Srebrny Orderu Virtuti Militari. Po zakończeniu wojny działał jako oficer łącznikowy między dywizjonami polskimi i angielskimi. Zginął 13 lutego 1946 r. w pobliżu Orpington wraz z 6 uczestnikami lotu. Pogrzeb odbył się 21 lutego 1946 r. na cmentarzu wojskowym RAF w St. Mary Cray. 2 kwietnia 1946 r. w kościele parafialnym w Rzekuniu odbyło się poświęcone jego pamięci nabożeństwo żałobne.

Ludwik Jaworowski (zm. 26 grudnia 1945 r. w wieku 62 lat). Przedstawiciel rozległej dziś rodziny Jaworowskich, przybyłej do Ostrołęki z Wołynia za króla Zygmunta III Wazy. Jaworowscy byli rolnikami i młynarzami, trudnili się też pszczelarstwem, a ich grunta obejmowały tereny od wsi Drężewo do fortu, część Otoka, teren obecnego osiedla Sienkiewicza, Jaracza, Łęczysk i Piaski, granicząc z gruntami Czerniejewskiego, dziedzica dworu Czarnowiec i Dzbenin. Ludwik Jaworowski, rolnik i młynarz. 11 marca 1919 r. wybrany został do pierwszej po odzyskaniu niepodległości Rady Miejskiej. Drugim przedstawicielem tej rodziny, który wybrany został na członka Rady Miejskiej 15 czerwca 1930 r., był Waclaw Jaworowski.

Narcyz Jeruzalski (ur. 3 sierpnia 1898 r. w Warszawie). Oficer w Legionach Józefa Piłsudskiego. W latach międzywojennych urzędnik ostrołęckiego Magistratu (pracowała tam również jego żona Cecylia), członek Polskiego Towarzystwa Wioślarskiego i jeden z uczestników budowy budynku przystani wioślarskiej (obecnie PTTK). Zginął w obozie koncentracyjnym w Gusen w dniu 28 sierpnia 1941 r.

Władysław Kacprzyński (zm. 10 lutego 1940 r. w wieku 70 lat). Garncarz, zakład prowadził we własnej kamienicy przy ul. Goworowskiej.

Feliks Bolesław Kaczyński (ur. w Broku). Rymarz, mieszkał w Łomży, a swe usługi świadczył po okolicznych dworach. W 1929 r. za namową Rodziewiczza, oficera 5 Pułku Ułanów Zastawskich, przeniósł się do Wojciechowic i podjął pracę w warsztacie rymarskim tego pułku (majstrem był tu Norbert Rak). W czasie okupacji początkowo pracował w prywatnym zakładzie rymarskim Norberta Raka przy ul. Kościuszki, a jesienią 1940 r. otworzył (ze współnikiem) własny zakład przy ul. Kopernika 4. Zmarł 12 grudnia 1941 r. Jego syn, Kazimierz Kaczyński, z zawodu nauczyciel, podporucznik Wojska Polskiego, poległ pod Lobendawą (Czechosłowacja) 8 maja 1945 roku.

Kazimierz Karaszewski — senior (ur. 19 stycznia 1893 r. w Suwałkach). Służył w marynarce rosyjskiej na Morzu Czarnym. Po zakończeniu I wojny światowej powrócił do Polski. Od 1918 do 1922 roku w stopniu podporucznika służył w artylerii lekkiej w Augustowie, potem w Radomiu i Zajezierzu koło Dębłina. W roku 1927 przeniesiony do 12 dywizjonu artylerii konnej w Ostrołęce — Wojciechowicach, w którym był dowódcą baterii, kwatermistrzem dyonu i przez pewien czas dowódcą dyonu. Brał udział w licznych zawodach hippicznych, w rajdzie konnym kawalerii na trasie Warszawa — Wilno zdobył pierwszą nagrodę. Po rozwiązaniu 12 dak-u w 1937 r. przeniesiony został służbowo do 4 dak-u w Suwałkach i z tą jednostką brał udział w kampanii wrześniowej. Internowany na Litwie, po ucieczce, przebywał w Warszawie, działał w szeregach AK. W czasie powstania warszawskiego w stopniu majora pełnił funkcję komendanta placu Warszawa Śródmieście-Południe. W niewoli niemieckiej przebywał w obozie oficerów w Murnau koło Monachium. W 1946 r. powrócił do kraju. Po przejściu na emeryturę zamieszkał w Ostrołęce u syna Kazimierza, oficera lotnictwa polskiego w wojnie 1939 r. i na Zachodzie (dywizjony 306 i 309). Zmarł 30 kwietnia 1963 r., pochowany na ostrołęckim cmentarzu. Jego żona Maria była również uczestniczką powstania warszawskiego jako łączniczka.

Tomasz Kazłowski (syn Józefa i Teodory — właścicieli dworku Przeczki, zm. 14 kwietnia 1928 r. w wieku 45 lat). Żołnierz I Korpusu gen. Dowbora, od czasu zakończenia I wojny światowej był lekarzem w Ostrołęce.

Marian Bożywoj Kłyciński (ur. 15 sierpnia 1885 r.). Po swym ojcu Michale przejął młyn na Omulwi, rozbudował go, założył staw rybny z karpiami. Posiadał również własną elektrownię, która jeszcze w pierwszych latach po wyzwoleniu dostarczała prądu Ostrołęce. Był społecznikiem i działaczem, członkiem POW, brał udział w rozbijaniu Niemców i 11 listopada 1918 r. zawiesił biało-czerwoną flagę na ostrołęckim ratuszu. Należał do Towarzystwa Wioślarskiego i był jednym z jego współzałożycieli. W czasie okupacji 6 kwietnia 1940 r. aresztowany przez gestapo, siedział w ostrołęckim więzieniu. Zmarł 8 października 1970 r.

Antoni Kołakowski, kowal i ślusarz, pracownik kolejki wąskotorowej, członek PPS. W dniu 3 kwietnia 1927 r. wybrany do Rady Miejskiej.

Wacław Kołakowski, od 1923 r. nauczyciel prac ręcznych i rysunku w 7-klasowej Szkole Powszechnej w Ostrołęce, dodatkowo pracował w Gimnazjum i Szkole Rzemieślniczej. Ukończył Wyższy Kurs Nauczycielski, Państwowy Instytut Prac Ręcznych i Rysunku. Uczestnik kampanii wrześniowej, w czasie okupacji uczył w Goworowie, współpracował z „Golesinem”. Po wyzwoleniu powrócił do Ostrołęki, uczestniczył w odbudowie

i uruchomieniu Gimnazjum. W 1948 r. przeniósł się stąd do Liceum Pedagogicznego. W latach 1946-1951 był instruktorem modelarstwa lotniczego, a jego uczniowie brali udział w ogólnopolskich zawodach modeli latających. Na emeryturę przeszedł w 1972 roku.

Dominik Komorowski (ur. w 1901 r., zm. w 1957 r.). Pochodził z Zambrowa, był peowiakiem. W Ostrołęce od 1935 r., kierownik Kasy Chorych. Więzień obozów koncentracyjnych. Jego żona Maria była znanym pracownikiem służby zdrowia.

Maria Korzeniowska (córka Saturnina i Kamili z Przyłuskich, ur. w 1867 r.). Założyła w Łomży prywatną szkołę z internatem pod nazwą 7-klasowy Zakład Naukowy Żeński, w której uczyły i cioteczne siostry Marii: Maria Regina i Cecylia Helena Zagórskie. Od 1915 r. do 1918 r. utrzymywała oficjalnie jedynie pensję dla dziewcząt, a wraz z siostrami prowadziła tajne nauczanie. Gdy w 1921 r. powołano do życia w Ostrołęce Towarzystwo Szkoły Średniej, Maria została kierowniczką otwartego przez to Towarzystwo gimnazjum żeńskiego, do tej pracy przywołała znów swe siostry. Szczególną opieką wszystkie one objęły młodzież pochodzącą spoza Ostrołęki i mieszkającą na stacjach. Rodzice w uznaniu dużych zasług pedagogicznych Marii i jej sióstr ufundowali dla nich obszerny plac w Suchcicach Kolonii, na którym wkrótce powstał okazały dom. Podczas okupacji służył on tajnemu nauczaniu miejscowych dzieci i młodzieży. Znalazło w nim także schronienie i pomoc kilku znacznych obywateli Ostrołęki, m.in. dr Józef Psarski, Adam Wojciechowski. W domu tym dopełniły również swego żywota w zapomnieniu jego właścicielki, patriotki i nauczycielki.

Stanisław Kosko (ur. 13 listopada 1898 r. w Wojciechowicach, był drugim synem Franciszka i Heleny z domu Zimińskiej). W 1909 r. rozpoczął naukę w Gimnazjum Rządowym w Pułtuskach, gdzie związał się z ruchem skautowskim. W 1919 r. zdał egzamin maturalny w Gimnazjum Męskim I Towarzystwa Rodziców i Wychowawców w Kijowie. W 1920 r. przyjęty do Szkoły Morskiej w Tczewie, podlegającej wówczas Ministerstwu Spraw Wojskowych. Był prymusem, pochłaniała go nawigacja, astronomia, żegluga. Instruktor wychowania fizycznego, a po ukończeniu szkoły IV oficer na „Lwowie”, wychowawca i nauczyciel. Stąd powołano go do pracy w Departamencie Morskim Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Powrócił jednak w 1930 r. do Szkoły Morskiej w Gdyni. Jako IV oficer na „Darze Pomorza” brał udział w niemal rocznym rejsie dookoła świata, przysyłał do prasy relacje o przebiegu rejsu. Kilka tygodni po powrocie kapitan żegluga wielkiej Stanisław Kosko poślubił Jadwigę Titz. W 1936 r. przyjął stanowisko inspektora Szkoły Morskiej w Gdyni, a w 1937 r. otrzymał nominację na dyrektora. 29 sierpnia 1939 roku objął dowództwo ORP „Gdynia”, niewielkiego i nieuzbrojonego statku, który miał wozić zaopatrzenie na Półwysep Helski. 2 września statek ten zatopiło lotnictwo niemieckie. Kapitan Kosko zmarł 8 września na skutek odniesionych ran.

Czesław Kossowski, pracownik biurowy parowozowni, skrzypek i dyrygent, nauczyciel gry na instrumentach muzycznych. Wspólnie z Godlewskim dawał podkład muzyczny do niemych filmów granych przez Lendę w Kolejowym Domu Kultury.

Antoni Kotowski (zm. w 1962 r. w wieku 80 lat). Zawiadowca drogowy na ostrołęckiej kolei. Jako emeryt nadzorował część prac budowlanych przy budowie pomnika — Mauzoleum ku czci poległych bohaterów bitwy pod Ostrołęką w roku 1831.

Antoni Kowalski (zm. 2 marca 1946 r. w wieku 81 lat). Z zawodu piwowar, do Ostrołęki przybył z rodziną w 1910 roku. Zakupił cegielnię braci Gąssowskich przy ul. Kościuszki (Traugutta) i przebudował ją na browar, funkcjonujący (z przerwą 1915-1918) do zamknięcia w 1932 r. W roku 1939 posiadłość Kowalskich (po wysiedleniu właścicieli) przejął Niemiec, który pomieszczenia browaru zamienił na stajnie i magazyny paszowe

dla koni. Po wyzwoleniu ulokowano tu magazyn Jajczarni, a po 1960 r. POM miał tam swoje warsztaty naprawcze. Jeden z jego synów — Ludwik został zamordowany razem z księdzem Walterem w obozie Neugamen koło Hamburga.

Aleksander Kowalski (zm. 28 grudnia 1962 r. w wieku 68 lat). Murarz z zawodu, m.in. budował gmach gimnazjum.

Jan Krakówka (zm. 20 września 1971 r. w wieku 84 lat). Ostrołęcki geodeta, posiadał własny dom drewniany, parterowy przy ul. 11 Listopada (Waryńskiego). Pochodził z Ostrowi Mazowieckiej.

Aleksander Kruszewski (ur. 20 listopada 1881 we wsi Wiadrowo koło Żuromina, zmarł 21 marca 1972 r.). Ukończył Studium Nauczycielskie i w 1901 r. rozpoczął pracę pedagogiczną. W 1922 r. przybył do Ostrołęki, objął stanowisko Kierownika Szkoły Powszechnej w Wojciechowicach. Przez pewien czas prowadził księgarnię Związku Nauczycielstwa Polskiego. W czasie okupacji współpracował z AK, trzech jego synów zostało żołnierzami tej organizacji. Po wyzwoleniu powrócił na stanowisko kierownika szkoły w Wojciechowicach, organizował pracę przy odgruzowywaniu budynku szkolnego, dbał o zaopatrzenie szkoły w pomoce naukowe.

Kpt. ksiądz prefekt Jan Krzemiński „Profesor”. Przed wojną wykładowca religii w ostrołęckich szkołach, kapelan 5 Pułku Ułanów Zasławskich. Cieszył się powszechnym szacunkiem i poważaniem. W czasie okupacji żołnierz AK. Od pierwszych dni wykazywał dużą pomoc w ratowaniu ludności miejscowej od aresztowań. Dzięki niemu już w początkach okupacji b. żołnierze 5 Pułku Ułanów Zasławskich i innych formacji przedwrześniowych rozpoczęli organizowanie pierwszych komórek konspiracyjnych. W grudniu 1940 r. aresztowany przez ostrołęckie gestapo i wywieziony do obozu w Działdowie, tam bity i maltretowany, zamordowany w styczniu 1944 r. Odznaczony był Krzyżem Walecznych. Dla uczczenia jego i księdza Waltera pamięci odsłonięta została w kościele farnym tablica pamiątkowa.

Adam Kukliński. Naczelnny lekarz szpitala św. Józefa w Ostrołęce w okresie międzywojennym, poseł na Sejm, działacz polityczny (Narodowa Demokracja), członek tajnej organizacji KOP. Aresztowany i zamordowany przez Niemców w obozie koncentracyjnym w 1941 r. Jego żona, Irena z Tuszowskich, była również lekarzem, w czasie okupacji przebywała w Warszawie, więziona, po wojnie przeniosła się do Katowic.

Franciszek Kulikowski (zm. 20 sierpnia 1938 r. w wieku 49 lat). Starosta powiatu ostrołęckiego.

Jan Kurdwanowski, inżynier, naczelnik parowozowni. Wraz ze swą żoną był duszą życia kulturalnego i towarzyskiego wśród społeczności kolejarskiej na Stacji Ostrołęka. W ich mieszkaniu i ogrodzie odbywały się próby sztuk teatralnych zespołu amatorskiego kolejarzy, które wystawiane były w Kolejowym Domu Kultury. W sezonie letnim również w ich ogrodzie w niedzielne popołudnia orkiestra kolejowa dawała swoje koncerty.

Władysław Langowski (ur. 1896 r., zm. 20 maja 1983 r.). Mistrz murarski, budował m.in. łaźnię miejską, gimnazjum ostrołęckie, budynek obecnego PZU, po wojnie dom partii (przy parku) i blok mieszkalny przy pl. Gen. Bema (obok Muzeum Okręgowego).

Szymon Laskowski (ur. 1875 r., zm. 16 marca 1935 r.). Długoletni nauczyciel w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Ostrołęce.

Stanisław Laskowski (ur. 1903 r., zm. 3 października 1974 r.). Mistrz murarski. Wzniósł m.in. fundament pod pomnik bohaterskiej szarży artylerii konnej pod dowództwem Bema (za fortem) i pomnik Mauzoleum ku czci poległych bohaterów bitwy pod Ostrołęką w roku 1831. Wiosną 1944 r. aresztowany i osadzony w obozie w Sztutowie. W latach 1948-1950 zbudował dwie nastawnie kolejowe na ostrołęckiej stacji i dwie na stacji w Grabowie, pracował przy budowie domu partii przy ul. Kościuszki (Traugutta),

wypalonym budynku młyna przy ul. Mazowieckiej (dobudowano nową część obecnego sądu), blokach mieszkalnych przy ul. Celulozowej, Psarskiego, Berka Joselewicza, szkole na Stacji.

Eugeniusz Lendo (zm. 20 lutego 1978 r., gdy miał 82 lata). Właściciel sklepu bławatnego (galanteria). W okresie międzywojennym kolejno jako trzeci — po Władysławie Choynowskim i Waławie Leszczyńskim — piastował stanowisko naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej w Ostrołęce. Współwłaściciel (z braćmi: Stanisławem i Janem) kina „Uciecha” przy ul. Przechodniej, podporucznik w polskiej wojnie obronnej 1939 r. Aresztowany w 1940 r. przebywał w obozie w Działdowie.

Stanisław Lendo (1898-1977). Pracował w Mławie na stanowisku sekretarza w sądzie okręgowym. W 1933 r. otrzymał służbowe przeniesienia do Ostrołęki na komornika sądu powiatowego. Wspólnie z bratem Eugeniuszem prowadził kino „Zacisze” (później „Uciecha”) w ich własnym domu przy ul. Przechodniej. Dwa razy w tygodniu wyświetlano również filmy w Domu Kultury Kolejarzy na Stacji Ostrołęka (początkowo nieme, później dźwiękowe). Wspólnie z żoną Seweryną Zofią wyróżniali się wyjątkowo ofiarną pracą w zorganizowaniu i prowadzeniu Towarzystwa Wioślarskiego. W latach 1940-1945 był więźniem obozu koncentracyjnego Mauthausen Gusen. Po wyzwoleniu pełnił nadal funkcję komornika sądowego oraz działał społecznie.

Franciszek Lenkiewicz (ur. 1907 r., zm. 23 lutego 1980 r.). Lekarz weterynarii, kapitan rezerwy, żołnierz września 1939 r., kierownik powiatowego wydziału weterynarii po wyzwoleniu. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

Witold Lenkiewicz (zm. 17 września 1970 r. w wieku 69 lat). Masarz z zawodu, prowadził prywatną firmę masarską. Od 1924 roku aktywny działacz w szeregach OSP i ostatni jej naczelnik w okresie międzywojennym (po Zygmuncie Alcie). W 1930 roku został odznaczony za długoletnią i ofiarną służbę, a razem z nim wielu innych zasłużonych działaczy, m.in. Marcei Spiechowski, Wincenty Radzikowski, Kozłowski, Choromański, Rafał Żarnowski, Jan Radgowski, Bronisław Szalunas. Po wyzwoleniu Ostrołęki przyłączył się do odbudowy organizacji OSP i w dniu 1 marca 1947 r. został jej naczelnikiem.

Józef Leonik (ur. 6 sierpnia 1890 r., zm. 21 kwietnia 1959 r.). Ukończył Seminarium Nauczycielskie w Siennicy w 1910 r. Uczestnik I wojny światowej. W 1918 r. powrócił do Polski, otrzymał pracę nauczyciela w swej rodzinnej wsi Poręba, następnie przeniósł się do Ostrołęki, objął stanowisko kierownika szkoły na Stacji Ostrołęka, a od 1928 roku Szkoły Powszechnej nr 1 im. St. Jachowicza w Ostrołęce. Na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 5 maja 1927 r. wybrany został w skład Magistratu i pełnił funkcję zastępcy burmistrza. Walczył we wrześniu 1939 r. (oficer rezerwy), 23 grudnia 1939 r. wywieziony do obozu, przebywał w oflagu Woldenberg—Dobiegniewo, z którego powrócił w marcu 1945 r., i objął stanowisko kierownika Szkoły Podstawowej nr 1 w Ostrołęce. Od 1950 r. powołany na kierownika Szkoły Ćwiczeń przy Liceum Pedagogicznym, gdzie pracował do czasu odejścia na emeryturę. W 1950 r. mianowany przez pełnomocnika rządu sekretarzem Miejskiej Komisji Społecznej do Walki z Analfabetyzmem.

Wacław Leszczyński, senior, przybył do Ostrołęki w 1918 roku z Sokołowa Podlaskiego i prowadził własną cukiernię przy ul. Kościuszki. Jego syn Wacław, żołnierz legionów Józefa Piłsudskiego, był właścicielem sklepu elektromonterskiego, działaczem w szeregach OSP i naczelnikiem tej organizacji w 1929 roku.

Adam Lewandowski, masarz z zawodu, prowadził własny sklep w domu Mostylów w Wojciechowicach. Legionista i piłsudczyk, 15 czerwca 1930 r. wybrany ławnikiem Rady Miejskiej.

Stanisław Lipski, murarz, pracował przy rozbudowie Fary.

Jakub Litwinienko (zm. 10 listopada 1942 r. w wieku 57 lat). Urodzony w Garwolinie, służył w carskim wojsku na Podolu. W Polsce niepodległej jako podoficer zawodowy w 5 Pułku Ułanów Zasławskich w Wojciechowicach. Był kapelmistrzem orkiestry pułkowej. W okresie późniejszym pełnił funkcję kapelmistrza orkiestry Ochotniczej Straży Pożarnej w Ostrołęce.

Franciszek Sierżputowski (ur. 1911 r., zm. 31 sierpnia 1985 r.). Masarz, prowadził własny zakład i sprzedawał swoje wyroby masarskie, mieszkał przy ul. Farnej.

Edward Łada (zm. 4 marca 1947 r. w wieku 44 lat). Stolarz-trumniarz, miał zakład w kamienicy Żyda o nazwisku Roskier przy ul. Farnej róg Świętokrzyskiej.

Dionizy Majewski, nauczyciel, absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Łęczycy. Do Ostrołki przyjechał na ogłoszenie, jakie ukazało się w miesięczniku pedagogicznym „Nowe Tory” wiosną 1912 r. Mimo licznych trudności ze strony władz carskich, w 1913 r. powstała szkoła o nazwie „Progimnazjum Polskie Dionizego Majewskiego w Ostrołęce”. Funkcjonowała ona do 1915 r. i później w latach 1918-1919, była pierwszą polską placówką. W 1918 r. jako członek Nadzwyczajnego Tymczasowego Komitetu Powiatowego, brał Dionizy Majewski udział w przejmowaniu władzy, a gdy w 1919 r. utworzono na miejsce progimnazjum 8-klasowe Gimnazjum Państwowe im. Króla Stanisława Leszczyńskiego, został pedagogiem w tej szkole. Zawsze był czynnym działaczem społecznym, oświatowym i kulturalnym. W dniu 11 marca 1919 r. wybrany został do Rady Miejskiej, a w 1922 r. powołany przez Kuratorium na inspektora szkolnego (do 1933 r.). Był również członkiem Sejmiku Ostrołęckiego Powiatowego. Żył lat 93, zmarł w 1980 r. w Grodzisku Mazowieckim. Jego brat Lucjan był ostrołęckim księgarzem, członkiem jawnie istniejącego od 1908 r. Polskiego Towarzystwa Szkoły Średniej. Zmarł tragicznie, rozstrzelany przez bolszewików w dniu 24 sierpnia 1920 r. w wieku 36 lat.

Antoni Maliszewski, nauczyciel matematyki i rysunku w Szkole na Stacji Ostrołęka. Był bardzo zaangażowany w życie kulturalne szkoły i całej osady kolejarskiej, prowadził chór szkolny i zespół amatorski Związku Zawodowego Kolejarzy. W czasie okupacji aresztowany podczas zajęć szkolnych na terenie szkoły w Dębinkach koło Tuszczu w 1940 r., zginął w Oświęcimiu. Jego syn Dionizy był znanym działaczem społeczno-kulturalnym, Kierownikiem Zakładowego Domu Kultury Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych w Wojciechowicach, założycielem Grupy Literackiej „Narew”, członkiem Związku Literatów Polskich, radnym Miejskiej i Wojewódzkiej Rady Narodowej. Zmarł 22 sierpnia 1988 r.

Ignacy Marzęcki (zm. 27 października 1984 r. w wieku 99 lat). Prowadził własny zakład wyrobu i napraw wolantów i bryczek, później prowadził hurtownię tytoniu.

Jan Mikiński (ur. w Węgrowie). Kolejarz, do Ostrołki przybył w 1905 r. i podjął pracę w biurze parowozowni, gdzie pracował do 1939 r. Prowadził działalność kulturalno-oświatową wśród kolejarzy, w amatorskim teatrze kolejowym był reżyserem i aktorem wielu sztuk teatralnych. Miał stały kontakt z Aleksandrem Zelwerowiczem, korzystał z jego porad, a poprzez niego utrzymywał kontakt z teatrami zawodowymi w Warszawie, wypożyczając tam potrzebne kostiumy i rekwizyty. Zmarł w 1976 roku.

Stanisław Milenkiewicz (ur. w 1890 r. na Wileńszczyźnie). Z zawodu był elektrykiem. Do Ostrołki przybył w 1918 roku, uruchomił ostrołęcką elektrownię przy ul. Mazowieckiej, w niej pracował i był jej kierownikiem. Ożenił się z Anną Stoklasówną, dentystką, córką kapelmistrza w 10 dragońskim pułku kawalerii, stacjonującym w Wojciechowicach przed I wojną światową. Należał do Towarzystwa Wioślarskiego, był jednym ze współfundatorów budynku przystani wioślarskiej (obecnie PTTK) i współorganizatorem (z dr Józefem Psarskim) imprez związanych z sobótkami w noc świętojańską.

Po wyzwoleniu był, po Kazimierzu Karaszewskim, prezesem Oddziału PTTK w Ostrołęce. Dzięki jego zabiegom budynek wspomnianej przystani wioślarskiej przejęło nieodpłatnie PTTK. Zmarł 1 października 1970 roku.

Henryk Niedziałkowski (zm. 29 marca 1935 r. w wieku 72 lat). Działacz społeczno-polityczny, urzędnik w Towarzystwie Ubezpieczeń Wzajemnych od Ognia. W 1907 r. współorganizator Powszechnej Spółdzielni Spożywców, ofiarny w jej prowadzeniu do 19 lipca 1915 r. Właściciel dużego domu przy ul. Szkolnej, którego parter od jesieni 1913 r. zajmowało Progimnazjum Polskie Dionizego Majewskiego, a od 1919 roku 8-klasowe Państwowe Gimnazjum Męskie.

Wacław Niewiarowski, jeden z najlepszych szewców ostrołęckich okresu międzywojennego i okupacji, miał własny dom przy ul. Gomulickiego. Robił buty tylko na obstalunek, również z cholewami dla wyższych oficerów, m.in. gen. Wieniawie-Długoszosowskiemu. Według relacji rodziny robił również buty do polowania prezydentowi Stanisławowi Wojciechowskiemu.

Julian Ostaszewski (ur. w 1894 r.). Kupiec pierwszej gildy, prowadził własny sklep żelazny. 16 marca 1930 r. wybrany burmistrzem miasta Ostrołęki i funkcję tę pełnił do 1934 r. W dniu 2 września 1939 r. rozkazem dowódcy 42 pp płk Malinowskiego powołany został na stanowisko burmistrza komisarycznego Ostrołęki. Był działaczem społecznym w szeregach OSP, a jako burmistrz podjął decyzję o przydzieleniu działki budowlanej pod budowę remizy strażackiej oraz poparł wniosek przyznania straży samochodu marki „Ford”. Po wyzwoleniu prezes Straży (lata 1959-1967) i jej honorowy członek. Jego brat Stefan był naczelnikiem drogowym kolei na Stacji Ostrołęka, a Władysław Ostaszewski, drugi brat Juliana, pracował w kancelarii szpitala ostrołęckiego, a od 1918 r. do 1932 jako starszy asesor parowozowni.

Kazimierz Piotrowski (ur. 9 czerwca 1891 r. w Łucku w rodzinie mieszczańskej z matki Anny z domu Wojciechowskiej i ojca Ignacego, urzędnika). Uczył się w Morskiej Szkole Handlowej (Oddział Odeski), porucznik. W 1916 r. w Woroneżu wstąpił w związek małżeński z Wandą Pajewską, córką Kamili i Gustawa Pajewskich, właścicieli majątku i browaru w Łazku pod Ostrołęką. 3 marca 1927 r. powołany na stanowisko burmistrza miasta Ostrołęki i funkcję tę pełnił do 1930 r. Od 1934 r. wiceprezydent Białegostoku. 25 września 1939 r. zabrany bezpośrednio z Magistratu przez NKWD, do domu już nigdy nie powrócił.

Ludwik Prawda (zm. 22 czerwca 1962 r. w wieku 78 lat). Ostrołęcki kowal z ul. Ogrodowej (później Daszyńskiego). W mieście od 1916 roku. Użytkował kuźnię Marzęckiego przy ul. Daszyńskiego róg Wójta Romy.

Józef Psarski (zm. 6 października 1953 r. w wieku 85 lat). Czołowy organizator i działacz oświatowy oraz społeczny w Ostrołęce, założyciel ostrołęckiego skautingu, „Biblioteki Latającej” (wraz z żoną Janiną z Bratkowskich), Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej Polskiej Macierzy Szkolnej, warsztatów tkackich w Łączynie, spółdzielni żywnościowej na Stacji Ostrołęka i dziewiarskiej w mieście, harcmistrz, działacz Towarzystwa Drobno Kredytu i Stronnictwa Narodowego, członek Towarzystwa Wioślarskiego i jeden z tych, którzy wnosili budynek przystani wioślarskiej (obecnie PTTK), członek Sejmiku Ostrołęckiego i Obywatelskiego Komitetu dla uczczenia 100 rocznicy wybuchu powstania listopadowego oraz jubileuszu obchodów bitwy pod Ostrołęką, Oddziału Ostrołęckiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego od początku jego powstania w 1912 r. Jako lekarz niósł chorym pomoc w każdej porze dnia i nocy, bardzo często bezinteresownie, szczególnie w okresie okupacji, kiedy to był współorganizatorem ruchu oporu na terenie Ostrołęki, szefem sanitarnym Komendy Obwodu Ostrołęckiego AK (miał pseudonim „Piotr”), delegatem Rządu na powiat ostrołęcki. Po

wyzwoleniu we wrześniu 1944 r. w Czerwinie wybrany został starostą powiatu ostrołęckiego. Był człowiekiem całym sercem oddanym Ostrołęce, tej ziemi i ludziom tu żyjącym.

Norbert Rak (zm. 15 stycznia 1976 r. w wieku 79 lat). Rymarz, prowadził warsztat rymarski 5 Pułku Ułanów Zaslawskich, a później własny zakład tapicersko-rymarski, w którym zatrudniał 14 osób. Po wyzwoleniu brał udział przy budowie obu ostrołęckich mostów: kolejowego i kołowego. Jego trzej synowie byli żołnierzami AK: Mieczysław zginął w obozie koncentracyjnym w 1944 r., Jerzy zginął tragicznie 8 września 1944 r. w okolicach wsi Piski, Eugeniusz zmarł 17 listopada 1977 r.

Ludwik Rutkowski (zm. 18 października 1934 r. w wieku 63 lat). Komornik sądowy w Ostrołęce, mieszkał przy ul. Ostrowskiej 53.

Franciszek Szczepaniak, s. Wojciecha i Teofili (ur. 14 czerwca 1905 r., zm. 10 kwietnia 1987 r.). Ostrołęcki grabarz od roku 1930.

Józef Sala (ur. 12 września 1898 r., zm. 1 października 1973 r.). Ułan w II Brygadzie Legionów Polskich, uczestnik słynnej szarży pod Rokitą, gdzie był ciężko ranny i odznaczony orderem Virtuti Militari, brał udział w bitwie pod Kaniowem. Od listopada 1918 r. do 1920 r. podoficer w 5 Pułku Ułanów Zaslawskich. W czasie okupacji żołnierz AK, po wyzwoleniu przez wiele lat pracował jako urzędnik PMRN w Ostrołęce. Jego córka Krystyna w czasie okupacji prowadziła konspiracyjną działalność w II Oddziale Wywiadu Komendy Głównej AK, była aresztowana i osadzona na Pawiaku.

Jan Samborski, miejski technik budowlany, w 1942 roku aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof, tam zginął mając lat 50.

Ksiądz Władysław Serejko (zm. 16 czerwca 1931 r. w wieku lat 57). W 1918-1920 r. był kapelanem wojskowym, a od 1920 roku proboszczem parafii Ostrołęka i kapelanem 5 Pułku Ułanów Zaslawskich i 12 dak-u. W 8-klasowym Gimnazjum Państwowym im. Króla Stanisława Leszczyńskiego uczył religii, a w 1929 r. został członkiem Obywatelskiego Komitetu dla uczczenia 100 rocznicy powstania listopadowego oraz obchodów jubileuszu bitwy pod Ostrołęką.

Marceli Spiechowski (zm. 20 lipca 1946 r. w wieku 86 lat). Mistrz kominiarski i cechmistrz, posiadał własne domostwo przy ul. 11 Listopada. Działacz społeczny w szeregach OSP i członek pierwszego zarządu tej organizacji, odznaczony za długoletnią i ofiarną służbę.

Władysław Stepnowski (zm. 19 lipca 1947 r. miał 57 lat). Dorożkarz, jeździł w parę koni karetą w kształcie dyliżansu (z dachem, drzwiczkami i bagażnikiem na dachu). Mieszkał we własnym domu przy ul. 11 Listopada.

Antoni Strzałkowski (zm. 24 grudnia 1975 r. w wieku 78 lat). Ostatni zawodowy rybak w Ostrołęce (przed wojną było ich w Ostrołęce jeszcze kilkunastu). Mieszkał przy Łęczysku, cała rodzina Strzałkowskich była znaną w Ostrołęce rodziną zawodowych rybaków.

Bronisław Szalunas (zm. 31 grudnia 1984 r. w wieku 82 lat) Szewc. Pochodził w Mławy, do Ostrołęki przybył w 1920 r. Społecznie był przez 5 lat działaczem OSP, za co otrzymał najwyższe odznaczenia resortowe.

Antoni Szczypiński (1870-1929). Z zawodu był szkutnikiem, trudnił się wyrobem łódek. Jego syn Leon (ur. 1917 r.) był kapelmistrzem 5 Pułku Ułanów Zaslawskich, poległ we wrześniu 1939 r. w okolicach Czerwonego Boru.

Julian Sznytko (zm. 17 listopada 1957 r. w wieku 74 lat). Ostrołęcki felczer, postać powszechnie znana w okresie międzywojennym. Jego brat Stefan był rzeźnikiem.

Ludwik Samsel, przewodniczący Powiatowego Koła Związku Inwalidów Wojennych R.P. w Ostrołęce, wiceprzewodniczący Komitetu Wykonawczego Obchodu Dziesięciolecia Istnienia Powiatowego Koła Związku Inwalidów Wojennych R.P. oraz uroczystości

otwarcia i poświęcenia Domu Inwalidzkiego im. Gen. J. Bema w Ostrołęce (8 października 1933 r.), zastępca przewodniczącego Rady Miejskiej w kadencji od 1930 r. do 1934 r., członek Komitetu Rozbudowy Miasta Ostrołęki, kandydat z ramienia Rady Miejskiej do Rady Szkolnej Powiatowej, delegat Sejmiku Powiatowego w Ostrołęce.

Józef Stański, był ślusarzem kolejowym, działaczem PPS Lewica do 1918 r. i PPS w latach 1918-1939. Właściciel kamienicy przy ul. Przechodniej.

Aleksy Tarasow, „Lonia”, z pochodzenia był Rosjaninem urodzonym w Łodzi. Ożenił się z Polką i czuł się Polakiem. Do Ostrołęki przybył w 1921 r., pracował jako Kierownik ekspedycji towarowej i bagażowej na kolei, był kapelmistrzem dętej orkiestry kolejowej. Uczył również gry na instrumentach muzycznych uczniów ostrołęckiego gimnazjum i Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej Polskiej Macierzy Szkolnej.

Franciszek Walc, do Ostrołęki przybył w 1906 roku z Bielska Białej i założył własną guzikarnię przy ul. 11 Listopada. Zmarł w 1931 r. w wieku 69 lat. Zakład po nim przejął syn Jan Ryszard.

Ksiądz kanonik Edmund Walter, proboszcz parafii ostrołęckiej od 1 września 1931 r. Aresztowany w czasie okupacji, maltretowany, zginął w obozie koncentracyjnym Dachau 28 maja 1942 r. W niedzielę 22 października 1989 r. biskup Tomasz Zawistowski odśpiewał i poświęcił w kościele farnym tablicę pamiątkową upamiętniającą pamięć pomordowanych ostrołęckich księży: Waltera i Krzemińskiego.

Aleksander Wardaszko (zm. 2 sierpnia 1952 r. w wieku 89 lat). Bednarz, drejnarz (wyrób kołowrotków), gręplarz (czesanie wełny) i rolnik. W jego domu przy ul. 11 Listopada (róg Idzikowskiego) do 1939 r. mieściła się spółdzielnia „Rolnik” i Kasa Stefczyka.

Telesfor Wargulewski (zm. 2 maja 1978 r. w wieku 90 lat). Ogrodnik — warzywnik w Ostrołęce. Posiadłość miał przy ul. 11 Listopada, w sezonie prac polowych zatrudniał po kilkanaście osób. Sprzedaż warzyw prowadził w domu, na targowicy, na Stacji Ostrołęka oraz dostarczał warzywa do sklepów. Jego ojciec Franciszek przybył do Ostrołęki z Kleczkowa w latach 1890-tych i był pierwszym w tym mieście ogrodnikiem — warzywnikiem.

Szymon Jan Wiński (ur. na Podlasiu 4 sierpnia 1852 r. zm. 16 stycznia 1938 r.). Sędzia Pokoju w Ostrołęce przez I wojnę światową, pierwszy prezes Społecznej Rady Opiekuńczej zorganizowanej w 1916 roku, burmistrz Ostrołęki przed I wojną 24 sierpnia 1920 r. (po opuszczeniu miasta przez wojska radzieckie) został komisarzem rządu na powiat ostrołęcki. Jako geometra sporządził w 1926 r. plan regulacji Nowego Rynku, zatwierdzony przez starostę ostrołęckiego w dniu 19 listopada 1927 roku.

Władysław Władysławski, syn kolejarza, pracownik kolejowy, uczestnik wydarzeń kulturalnych w środowisku ostrołęckich kolejarzy. Dysponując talentem aktorskim grał w wielu sztukach teatralnych wystawianych przez zespół amatorski w Kolejowym Domu Kultury.

Adam Wojciechowski, s. Adama (ur. 1888 r., zm. 18 lutego 1981 r.). Uczeń gimnazjum łomżyńskiego, uczestnik strajku szkolnego w 1905 r., usunięty ze szkoły. Został uczniem prywatnego gimnazjum Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, później studentem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, którą ukończył w 1914 r. W 1915 roku ewakuowany do Rosji i tam wraz z żoną Ludwiką prowadził szkołę polską na Białorusi w Żurawicach. Po powrocie do kraju pracował w inspektoracie oświaty w Ostrołęce, potem w szkolnictwie (jako nauczyciel rysunku, fizyki i chemii w Gimnazjum im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w latach 1925-36). Z powodu przewlekłej choroby przeniósł się na rentę. W czasie okupacji znów podjął pracę nauczyciela w latach 1943-1944 w tajnym ostrołęckim gimnazjum („Golesin”). Jego dziadek Marcin był założycielem Wojciechowic pod Ostrołęką i ostrołęckiej poczty, ojciec zaś długoletnim sędzią gminnym. Obaj — dziadek i ojciec — uczestniczyli w powstaniu 1863 roku.

Aleksander Wojciechowski (zm. 23 lutego 1959 r. w wieku 82 lat). Właściciel tartaku Omulewo, w którym produkował zręby typowych domów mieszkalnych z bali.

Aleksander Wołosz (1899-1966). Właściciel zakładu rzemieślniczego przy ul. Kopernika, wyrabiającego narzędzia i maszyny rolnicze, m.in. kieraty, sieczkarnie itp.

Stanisław Wysocki (zmarł tragicznie w 1938 r. w wieku 30 lat). Prowadził własną restaurację na Łęczysku, w drewnianym parterowym domu Późniewskich.

Władysław Żaluska ("Kubus"). Nauczyciel i wychowawca młodzieży, instruktor w Szkole Rzemieślniczo-Przemysłowej. Podstarszy w Cechu Rzemieślników, Ślusarzy i Kowali.

Rafał Żarnowski (zm. 14 listopada 1977 r. w wieku 76 lat). Dorożkarz, społecznie prowadził ożywioną działalność w OSP.

Władysław Żarnowski (1905 — zm. 15 marca 1972 r.). Muzykant, grał na harmonii na ostrołęckich majówkach i publicznych zabawach. W 1945 r. szedł z harmonią na czele pierwszomajowego pochodu grając melodie marszowe.

Ostrołęka-Muzeum 21 grudnia 1988 r.